

Pusztai Gabriella¹, Dusa Ágnes Réka², Bacskai Katinka³

A társadalmi-gazdasági státus és a gyermeknevelési értékek hatása az otthoni szülői tevékenységre

¹ Debreceni Egyetem Nevelés és Művelődéstudományi Intézet, professzor; Makovecz Campus Alapítvány (MCA) – Collegium Professorum Hungarorum (CPH), kutatócsoport vezető; MTMT-azonosító: 10001407, ORCID-azonosító: 0000-0002-6682-9300; levelező szerző: pusztai.gabriella@arts.unideb.hu.

² Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), kutató-elemző; Debreceni Egyetem, Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-H), kutató-elemző; MTMT-azonosító: 10048677, ORCID-azonosító: 0000-0002-6339-3337

³ Makovecz Campus Alapítvány (MCA) – Collegium Professorum Hungarorum (CPH), kutató; Debreceni Egyetem, Nevelés és Művelődéstudományi Intézet, MTA-DE Jövőtudatosság Fejlesztése kutatócsoport, tag; MTMT-azonosító: 10044924, ORCID-azonosító: 0000-0002-3090-5818

A kutatási adatfelvétel szervezője és finanszírozója a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és Családokért (KINCS), jelen tanulmány megszületését a Collegium Professorum Hungarorum (CPH) támogatta.

DOI-hivatkozás: <https://doi.org/10.63582/KAPOCS.2025.3-4.4>

Absztrakt

A nevelési értékpreferenciákat jelentős számú kutatás vizsgálta, amelyek megállapították, hogy a kultúrák, a vallások és a társadalmi státus jelentősen befolyásolják, hogy a szülők milyen értékek szerint szeretnék nevelni a gyermeküket. Azonban keveset tudunk arról, hogy a nevelési értékek hogyan realizálódnak a hétköznapi életben, a családon belüli gyermeknevelésben. A családon belüli hétköznapi szülői aktivitás tekintetében a szülői státus és a szülők nevelési értékei befolyását mutatták ki a kutatások, de ellentmondó eredmények vannak azzal kapcsolatban, hogy melyik tényező befolyása erősebb. Kutatásunk arra a kérdésre keresi a választ, hogy a nevelési értékek, a szülői státus és a szülők otthoni gyermeknevelési gyakorlata hogyan függ össze. Feltevésünk szerint a magasabb társadalmi státusú szülők és a posztmateriális nevelési értékekkel rendelkezők nagyobb otthoni szülői aktivitást fejtenek ki, valamint a nevelési értékpreferenciák nagyobb befolyását feltételezzük a társadalmi státusnál. Kérdéseinket egy nagymintás szülői adatfelvétel (KINCS Értékteremtő gyermeknevelés 2020, N = 1156) többváltozós elemzése során válaszoljuk meg. Eredményeink szerint az értékpreferencia-faktorok a szülői státusmutatóknál erősebb hatással bírnak az otthoni szülői aktivitásra, azonban várakozásunkkal szemben nem a posztmateriális, hanem a konzervatív nevelési értékpreferencia befolyása az erősebb.

Kulcsszavak: nevelési értékek, szülői aktivitás, társadalmi státusz

Abstract

A significant number of studies have examined educational value preferences and found that culture, religion, and social status have a significant influence on the values parents wish to instill in their children. However, little is known about how educational values are realised in everyday life and in the upbringing of children within the family. Research has demonstrated the influence of parental status and parental educational values on everyday parental activities within the family. Still, there are conflicting results as to which factor has more substantial influence. Our research seeks to answer the question of how educational values, parental status and the parents' child-rearing practices at home are related. We hypothesize that parents with higher social status and post-materialistic parenting values are more active at home, and we assume that parenting value preferences have a greater influence than social status. We answer our questions through a multivariate analysis of a large-scale parental data collection (KINCS Value-Creating Child-Rearing 2020, N = 1156). According to our results, value preference factors have a more substantial influence on parental activity at home than parental status indicators. Still, contrary to our expectations, it is not post-materialistic but conservative educational value preferences that have a more substantial influence.

Keywords: child-rearing values, parental involvement, SES

Bevezetés

A gyermeknevelés a társadalmi egyenlőtlenségek növekedése és a gyors kulturális változások kontextusában zajlik. Bár jól ismert, hogy a szülők társadalmi-gazdasági státusa (*Socioeconomic Status*, SES) hatással van a szülők gyermekek fejlődésében való részvételére, a gyermeknevelésért tett erőfeszítéseire, a kutatók kiemelik a kulturális orientációk és a gyermeknevelési értékek szerepét is a szülői gyakorlatok kialakításában (Kohn 1989, Lareau 2002, Lareau 2018, Schwartz 2006). Fontos elméleti kérdés, hogy a család társadalmi helyzetéből adódó strukturális erőforrások vagy a családi szubkultúrát jellemző kulturális preferenciák játszanak-e nagyobb szerepet a sokoldalú, fejlődésorientált szülői szerepvállalás lehetővé tételében. Nemzetközi kutatások azt mutatják, hogy a magasabb végzettség, jövedelem és szakmai presztízs következetesen összefügg a szülői idő- és energiabefektetések gyakoribb és sokszínűbb formáival (Craig és mtsai. 2014, Passaretta és mtsai. 2022). Ugyanakkor a kulturális orientációk – például gyermeknevelésbe való korai befektetések megtérülésével kapcsolatos meggyőződések, a vallásosság vagy a családot és a felelősséget hangsúlyozó értékpreferenciák – motiválhatják a szülőket arra, hogy erőforráskorlátok mellett is intenzíven foglalkozzanak gyermekneveléssel (Kerry és mtsai. 2022; Rothwell és Davoodi 2024; Taylor és mtsai. 2012). A nemzetközi empirikus kutatási eredmények azonban továbbra sem nyújtanak egyértelmű képet arról, hogy az értékorientációk

hatása felülmúlhatja-e a társadalmi-gazdasági helyzetből adódó korlátokat.

A legtöbb tanulmány Nyugat-Európában és Észak-Amerikában készült, ahol mind a strukturális egyenlőtlenségek, mind a kulturális szakadékok a mienktől eltérő történelmi pályát követnek. Közép- és Kelet-Európában a poszt szocialista átalakulás felerősítette a társadalmi-gazdasági rétegződést, ezzel egyidejűleg fokozta a társadalmon belüli értékkonfliktusokat is (Halman és Voicu 2010). Ennek ellenére kevés empirikus bizonyíték áll rendelkezésre arról, hogy a társadalmi-gazdasági státus és az értékorientációk hogyan hatnak a régió szülői gyakorlatainak alakulására.

A fenti kérdésre választ keresve tanulmányunk azt vizsgálja, hogy a szülői értékpreferenciák és a társadalmi-gazdasági háttér hogyan befolyásolják a sokszínű szülői részvételt Magyarországon. Egy országos, reprezentatív, 1156 negyedik osztályos gyermek szüleit felölelő felmérés alapján megvizsgáljuk, hogy vajon a strukturális vagy a kulturális tényezők erősebb előrejelzői a sokszínű szülői részvételnek. Konkrétan három hipotézist vizsgálunk: (H1) a magasabb társadalmi-gazdasági státus gazdagabb szülői szerepvállalást jelez előre; (H2) a posztmateriális értékek gazdagabb szülői szerepvállalást jeleznek előre; és (H3) az értékek erősebb előrejelzői a sokszínű szülői szerepvállalásnak, mint a társadalmi-gazdasági státus.

Szakirodalmi áttekintés

A szülői részvétel mint a gyermek fejlődésének kulcsfontosságú tényezője

A szülői bevonódás régóta a gyermekek iskolai és társadalmi sikerességét magyarázó modellek egyik központi eleme. Számos vizsgálat kimutatta a társadalmi-gazdasági erőforrások jelentőségét: a magasabb végzettséggel, jövedelemmel és szakmai presztízzsel rendelkező szülők több időt és energiát fordítanak gyermekeikre, valamint szélesebb körű kognitív és szociális tevékenységet biztosítanak számukra (Craig és mtsai. 2014, Lareau 2002, 2018, Mikus és mtsai. 2021). A legújabb kutatások szerint a társadalmi különbségek nagyon korán megjelennek a szülői befektetésekben, és jelentősen hozzájárulnak a teljesítménybeli egyenlőtlenségekhez (Passaretta és mtsai.

2022). Még az idő- és pénzbeli szülői befektetések szezonális különbségei is tovább növelik a társadalmi egyenlőtlenségeket (Hastings és LaBriola 2023).

Ugyanakkor a mai gyermekkor digitális közegben zajlik. A gyermekek több eszközön és platformon keresztül merülnek el a digitális tartalmakban, míg a szülők gyakran időhiánnyal, közös szabadidős alternatívák ötletének hiányával küzdenek, amit a gyermekkel való foglalkozásról alkotott vélekedéseik sem támogatnak értékes alternatívákkal (Matthes és mtsai. 2021). Ez a modern környezet még sürgetőbbé teszi annak megértését, hogy a szülői erőforrások és értékek hogyan alakítják a szülők mindennapi interakciókban való részvételét.

A sokszínű szülői részvétel fogalma és az otthoni gyakorlatok sokfélesége

Számos elméleti megközelítés tekinti kulcstényezőnek a szülői bevonódás mennyiségét és minőségét. Coleman (1988) a kapcsolatok társadalmi tőkeerejét vizsgálva elkülönítette az egy- vagy többfunkciós kapcsolatok fogalmát, amelyben döntő kérdés, hogy egyetlen kapcsolati kötődés egy vagy több kontextusban köti-e össze az egyéneket, hiszen az utóbbi képes megerősíteni a normák átadását és a bizalmat. Ha ezt a szülő–gyermek kapcsolatokra vonatkoztatjuk, az egyfunkciós kapcsolat szűkebb spektrumú interakciókat jelent (például alapvető gondozás vagy felügyelet), míg a többfunkciós kapcsolat sokféle tevékenységet foglal magában (például közös szabadidős tevékenységek, sport, kulturális programok, házimunka és tanulás) (Coleman 1988).

Epstein az iskolai eredményesség családi támogatásának elemzése során a szülők iskolai részvétele mellett a szülői bevonódás otthoni dimenzióinak jelentőségét is kiemeli. Példaként a házi feladatban való segítséget, a tanulási előrehaladás nyomon követését, a továbbtanulási tervek megbeszélését hozza fel, de a gyermekkel való törődés számos további tevékenységterületére is utal (Epstein 2010, 2018). Goodall és Montgomery (2014) a szülői elkötelezettség (*parental engagement*) fogalmát használta, s az iskolafüggetlen szülői tevékenységeket emelte ki: a rendszeres beszélgetések, mesemondás, közös olvasás, a médiatartalmak megbeszélése, valamint kulturális rendezvények látogatása mind ebbe a körbe tartoznak (Goodall és Montgomery 2014). Lareau (2002) összehangolt fejlesztési (*concerted cultivation*) koncepciója egy strukturált, fejlesztésorientált szülői tevékenységrendszerként ír le, amely az iskolán kívüli tevékenységektől a családi beszélgetésekig terjed, és amely ösztönzi a gyermekek kritikus gondolkodását és társadalmi részvételét.

Összességében a sokszínű szülői részvétel magában foglalja mind a formális, mind az informális tanulási támogatást, valamint mindazon gazdagító családi tevékenységekhez való hozzáférés biztosítását, amelyek a szocioemocionális készségek fejlesztésének lehetőségeit hordozzák magukban (Epstein 2018, Hill és Tyson 2009, Sonnenschein és mtsai. 2022, Yang és mtsai. 2021). A magas színvonalú, családon belüli nevelés széles körű tevékenységeket foglal magában, az iskolai feladatok támogatásától a közös kulturális élményekig és

a mindennapi beszélgetésekig (Bryzek és mtsai. 2024, Smith 2010). A szülői befektetés az ilyen tevékenységek gyakorisága és változatossága alapján mérhető (LaRocque és mtsai. 2011). Az elmúlt évtizedekben számos országban nőtt a gyerekekkel töltött, fejlesztő jellegű idő aránya, s ebből az olvasásra fordított időt kell kiemelnünk mint az egyik legerősebb hosszú távú teljesítmény-előrejelző tényezőt (OECD 2012). A mindennapi közös tevékenységek, mint például a közös főzés, társasjátékozás szintén bizonyítottan elősegítik a szociális és érzelmi fejlődést (Albrecht és Khetani 2017).

Strukturális meghatározó tényezők: társadalmi-gazdasági státusz és családi erőforrások

A kutatások szerint a szülői gyakorlatok minőségének és a sokszínű szülői részvételnek a társadalmi-gazdasági státusz az egyik legmegbízhatóbb előrejelzője. Nagymintás, több országot és évtizedet átfogó vizsgálatok kimutatták, hogy a magasabb nemzeti és egyéni társadalmi-gazdasági státusz a gyermekek egyéni fejlődésére összpontosító szülői stratégiákkal erős összefüggésben áll (Xiao és mtsai. 2000, Park és Lau 2016). A magas státusú családok több gazdasági és oktatási erőforrással rendelkeznek, és gyermekeik számára változatosabb, fejlődésközpontú tevékenységeket biztosítanak, összhangban Lareau (2018) összehangolt nevelési modelljével. Időfelhasználási vizsgálatok is igazolták, hogy a magasabb végzettségű szülők több időt fordítanak érzelmi és kognitív fejlesztésre (Craig és mtsai. 2014).

A családszerkezet egy másik fontos dimenzió. A házasság, kétszülős családok általában nagyobb stabilitást, több erőforrást és több érzelmi kapacitást kínálnak, mint az egyedülálló szülők vagy a mozaikcsaládok (Barrett és Turner 2005, Gibson-Davis 2008, McLanahan és Sandefur 1994, Nguyen és mtsai. 2018). A gyermekek száma is befolyásolhatja a szülők befektetéseit, mivel a korlátozott erőforrások (idő, pénz) a testvérek között oszlanak meg (Coleman 1997).

Kulturális meghatározó tényezők: gyermeknevelési értékek és orientációk

A szülői értékek meghatározzák, hogy mennyi időt, figyelmet és erőforrást fordítanak a gyermek fejlődésére. A kutatások szerint az értékorientációk kultúránként és társadalmi osztályonként eltérőek: a magasabb társadalmi-gazdasági státusú szülők inkább

az autonómiát, a kreativitást és a kíváncsiságot hangsúlyozzák, míg az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú csoportok a konformitást és az engedelmességet tartják fontosnak (Flouri 2003, Park és Lau 2016). Bizonyos tradicionális vagy vallásos értékek azonban képesek kompenzálni az előnytelen társadalmi-gazdasági erőforrásokkal való rendelkezést, és támogatni az aktív szülői bevonódást szintjét (Pusztai 2020, Pusztai és mtsai. 2024).

A legújabb nemzetközi kutatások bizonyítják, hogy olyan kulturális orientációk, mint az individualizmus, a kollektívizmus és a konformitás alakítják a szülői aktivitás mennyiségi és tartalmi mutatóit (Gorla és mtsai. 2024). Ezek szerint a szülői gondoskodás motivációi az életkortól függetlenül összefüggnek a társadalmi konzervativizmussal (Kerry és mtsai. 2022), míg a vallásosság globálisan szorosabb szülő-gyermek kapcsolatokat és jobb jólétet jelez előre (Rothwell és Davoodi 2024). A hagyományokat és a társadalmi stabilitást hangsúlyozó konzervatív orientációk támogatják az intenzív, fejlődésorientált szülői gyakorlatokat (Bryzek és mtsai. 2024, Gordon 2017).

Az értékek többféle módon befolyásolják a szülők gyermeknevelési tevékenységét. Ahol a családi élet prioritást élvez a tevékenységek fontossági rangsorában, a szülők több időt szentelnek gyermekeiknek, ami pozitív hatással van az iskolai elkötelezettségre (Taylor és mtsai. 2012). A magas oktatási elvárások arra is ösztönzik a szülőket, hogy tudatosan szervezzék meg a gyermekek otthoni környezetét (Fan és Chen 2001, Hill 2015, Jeynes 2003). A gyermeknevelés hosszú távú befektetésként való megközelítése összefüggésbe hozható a szülők

sokszínűbb részvételével, különösen a hátrányos helyzetű gyermekek egyenlőtlenségeinek csökkentése terén (Halman és Voicu 2010, OECD 2025). Ugyanakkor eltérések vannak a deklarált értékek és a tényleges gyakorlat között. A pszichológia ezt az attitűd-viselkedés közötti szakadéknak nevezi (Ajzen 1991), míg Bourdieu (2002) habituskonceptiója szerint az örökölt társadalmi minták gyakran felülírják a deklarált értékeket. Így a szülői gyakorlat nem mindig egyezik meg a deklarált orientációval (Bourdieu 2002).

Közép- és Kelet-Európa kontextusa

Míg a társadalmi-gazdasági státusz és az értékek szerepét Nyugat-Európában és Észak-Amerikában széles körben tanulmányozták, addig Közép- és Kelet-Európában sokkal kevesebbet tudunk ezek hatásáról. Ez a régió a szocializmus bukása óta mélyreható társadalmi átalakuláson ment keresztül, amelyet a korábban féken tartott vagy elleplezett társadalmi egyenlőtlenségek növekedése, a változó családszerkezetek és a napvilágra kerülő értékrendbeli eltérések jellemeznek (Halman és Voicu 2010, Kalmijn 2019, Ulferts 2020). Ezek a kontextuális jellemzők a szülői részvételt másféle kihívások elé állítják, mint a nyugati társadalmakban. Kutatásunk megvizsgálja, hogyan kapcsolódnak egymáshoz a gyermeknevelési értékek, a társadalmi-gazdasági státusz és az otthoni szülői gyakorlatok Magyarországon, hozzájárulva a társadalmi struktúra és a kulturális értékek közötti kölcsönhatás családi szocializációban betöltött szerepének megértéséhez.

Kutatási kérdések és hipotézisek

Kutatási kérdésünk az, hogy a szülői értékpreferenciák vagy a társadalmi státusz képes-e jelentősebb befolyást gyakorolni a sokszínű otthoni szülői gyakorlatokra. Feltételezésünk szerint (H1) a magasabb társadalmi-gazdasági státuszú szülők jelentősen nagyobb otthoni szülői aktivitást mutatnak (Lareau 2002); (H2) a posztmaterialista

értékpreferenciákkal rendelkező szülők sokszínűbb otthoni szülői tevékenységeket folytatnak (Flouri 2003); (H3) az értékpreferenciák erősebb előrejelzői lesznek a gazdagabb szülői tevékenységeknek, mint a társadalmi-gazdasági státusz (Taylor és mtsai. 2012, Hill 2015).

Módszerek

Az *Értékteremtő gyermeknevelés* című kutatás a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért felkérésére készült. Az adatfelvételt a 2019/2020-as

tanévben végeztük országos reprezentatív mintán, amely magyarországi negyedik osztályos gyermekek szülőinek válaszait tartalmazta (N = 1156).

Többlépcsős mintavételi stratégiát alkalmaztunk: az első szakaszban az iskolákat, a másodikban az osztályokat választottuk ki, majd a kiválasztott osztályokban teljes osztályos felmérést végeztünk. A kérdőív a szülők gyermeknevelési értékpreferenciáit, társadalmi-gazdasági háttérét és az otthoni szülői gyakorlatok körét mérte, eredeti és korábbi tanulmányokból átvett skálákra támaszkodva.

A szülők sokszínű részvételét az MPI-index (*Multifaceted Parental Involvement*) segítségével mértük. Az indexet az alábbi módon képeztük: a szülők minden, a kérdőívben felsorolt tevékenységért 1 pontot kaptak, ha azt naponta végezték, és 0 pontot, ha ennél ritkábban végezték. A kérdőív a következő elemeket tartalmazta: beszélgetés a gyermekkel az iskolai élményeiről; közös tanulás a gyermekkel; mesék, irodalmi vagy ismeretterjesztő szövegek felolvasása a gyermeknek; a gyermek online élményeinek megbeszélése; beszélgetés a gyermekkel az élet és a világ dolgairól; spirituális kérdések vagy vallási kérdések megbeszélése a gyermekkel; közös szabadidős tevékenységek szervezése; és közös játék a gyermekkel. Az index maximális pontszáma 8 volt, átlagértéke 2,66.

Annak érdekében, hogy megkülönböztessük azokat a szülőket, akik törekednek arra, hogy gyermekeiket minél változatosabb tevékenységekbe vonják be, és azokat, akik kevesebb tevékenységben vesznek részt, a változót dichotomizáltuk. A felosztás az index átlagértékén alapult: az átlag feletti pontszámot elérő szülőket úgy osztályoztuk, hogy változatos és rendszeres napi időt töltenek negyedik osztályos gyermekeikkel, míg az átlagos vagy átlag alatti pontszámot elérőket nem soroltuk ebbe a csoportba.

Magyarázó változóink a következők voltak:

- A szülő életkorát években rögzítettük mint folytonos változót.
- A gyermek nemét kódokkal jelöltük: 1 = fiú, 0 = lány.
- A családszerkezetet 1 = ép család és 0 = nem ép család kategóriákba soroltuk.
- A családban élő gyermekek számát dichotóm módon kódoltuk: 0 = egy vagy két gyermek, 1 = három vagy több gyermek.
- A szülők vallásosságát a Tomka-féle ötfokozatú önazonosítási skálájával mértük, és a párokat három kategóriába soroltuk: nem vallásos homogén, vallásos homogén és vallási szempontból heterogén, a vallási homogenitásról és

a vallási szempontból heterogén családokról szóló szakirodalomnak megfelelően (Tomka 1973).

A nevelési értékek tényezői: huszonegy kérdésből álló kérdőívünk volt, a bevezető kérdés a következő volt: *„Milyen felnőtté szeretné, ha gyermeke válna? Kérjük, értékelje 1-től 4-ig, hogy az alábbiak mennyire fontosak Önnek.”* A szülői értékpreferenciákkal kapcsolatos tételeken varimax rotációval végzett feltáró faktorelemzést (EFA) végeztünk. Az elemzés 1-nél nagyobb sajátértékek és a *scree plot* alapján háromfaktoros megoldást eredményezett. Kutatásunkban a három tényező együttesen a teljes variancia 43,805%-át magyarázta. A KMO-teszt kimutatta, hogy a változók elégségesen korreláltak ahhoz, hogy folytassuk a faktorelemzést, 0,943-as értékkel. A Bartlett-teszt és a goodness-of-fit teszt szignifikáns volt, $p < 0,001$ szignifikanciaszinttel.

Az első faktor, amelyet *hagyományos közösségorientált értékeknek* nevezünk, olyan elemeket tartalmazott, mint a türelem, a szabályok betartása, a takarékoság és az optimizmus. A második tényező, a *konzervatív-hagyományos értékek* olyan elemeket tartalmazott, mint az őszinteség, az udvariasság, a jó modor, a felelősségérzet, a hazafiság, a vallásos hit és a szorgalom. A harmadik tényező, a *posztmaterialista értékek* olyan preferenciákat foglalt magában, mint a környezettudatosság, a kreativitás, a képzelőerő és mások elfogadása.

A társadalmi-gazdasági háttér mintáinak azonosítása érdekében klaszterelemzést végeztünk a szülők végzettsége, foglalkoztatási státusza, jövedelmi szintje, a család szerkezete és a gyermekek száma alapján. Hat különböző társadalmi státuszú klaszter alakult ki:

- Vidéki, stabil diplomások (kb. 20%): kisvárosi családok, stabil, két magasan képzett szülővel.
- Városi elit (10%): magasan képzett városi szülők, akik az iskolázottság, a munkaerőpiaci részvétel és a jövedelem tekintetében a legkedvezőbb helyzetben vannak, bár családjuk stabilitása kissé alacsonyabb.
- Városi középosztály (12%): szakképzett munkavállalók vagy vállalkozók középfokú végzettséggel, akik nagyobb városokban élnek. Jövedelmük ugyan összehasonlítható a vidéki diplomásokéval, de nagyobb valószínűséggel élnek nem hagyományos családszerkezetben, és kevesebb gyermekük van.

- Vidéki, alacsony jövedelmű munkavállalók (21%): vidéki területeken élő képzett munkavállalók, alacsony jövedelemmel és az egyedülálló szülők viszonylag magas arányával.
- Kisvárosi, bizonytalan helyzetű munkavállalók (20%): kisvárosokban élő, képzett munkavállalók, bizonytalan foglalkoztatási helyzetben, alacsony jövedelemmel. Közöttük a legkisebb a kétszülős családok aránya.
- Vidéki, hátrányos helyzetű családok (10%): a legalacsonyabb iskolai végzettséggel, a legrosszabb munkaerőpiaci helyzettel és jövedelemmel rendelkező szülők. Ezek a családok gyakran gyermekgondozási támogatásra szorulnak, három vagy több gyermeket nevelnek (gyakran vegyes családokban).

Az elemzés elvégzéséhez módszertani megközelítésként a binomiális logisztikus regressziót

választottuk, mert ez valószínűséget becsül, ezért az értelmezése sokkal informatívabb a gyakorlati következtetések szempontjából, mint a lineáris regresszióé. A módszer az esélyhányadokat mutatja meg, azaz azt, hogy egy adott csoport tagjai milyen valószínűséggel kerülnek a gazdag szülői gondoskodással rendelkező csoportba. Ezen túl a módszer megmutatja, hogy egy új változócsoporthoz adása mennyivel javítja a modell illeszkedését, és hogyan változnak a korábbi változók hatásai.

A tanulmányt a társadalomtudományi kutatásokra vonatkozó etikai normáknak megfelelően végeztük. A résztvevőket tájékoztattuk a tanulmány céljáról, a részvétel önkéntes jellegéről és arról, hogy bármikor következmények nélkül megszakíthatják a válaszadást. A kutatási protokollt a Debreceni Egyetem etikai bizottsága vizsgálta és hagyta jóvá.

Eredmények

Leíró statisztika

Az összes változó leíró statisztikáját az 1. táblázat tartalmazza. A függő változó, a sokszínű szülői részvétel index átlaga (MPI index) 0,28 (SD = 0,45) volt. A válaszadók átlagéletkora 39,7 év (SD = 5,8) volt. A minta a gyermekek nemét tekintve megközelítőleg kiegyensúlyozott volt, a fiúk és a lányok egyenlő arányban voltak képviselve (M = 0,50, SD = 0,50, 50,4% lány, 49,6% fiú). A válaszadók többsége ép családban élt (M = 0,77, SD = 0,42, 77,3% teljes családban él, 22,7% nem teljes családban él), és 40,2%-uknak három vagy több gyermeke volt, míg 59,8%-uknak maximum két gyermeke volt. A minta közel 46%-a vallotta magát homogén vallásosnak (M = 0,46, SD = 0,50, 45,6% homogén vallásos, 54,4% nem homogén vallásos). Az értékorientációkat tekintve a válaszadók a hagyományos közösségorientált értékek terén érték el a legmagasabb pontszámot (M = 0,44, SD = 0,83), ezt követték a posztmaterialista értékek (M = 0,02, SD = 0,81), míg a konzervatív-hagyományos értékek terén érték el a legalacsonyabb pontszámot (M = -0,12, SD = 0,84). A státuszcsoportok szerint 22,3% tartozik a kisvárosi bizonytalan, 12% a nagyvárosi, jómódú diplomás, 21% a vidéki alacsony státuszú, 19,6% a kisvárosi, stabil helyzetű diplomás, 13,1% városi

középosztály és végül 11,9% a vidéki hátrányos helyzetű csoportba (M = 3,25, SD = 1,67).

Logisztikus regresszió a sokoldalú szülői részvétel előrejelzésére

Bináris logisztikus regressziós elemzést végeztünk annak vizsgálatára, hogy mely tényezők jósolják meg a magas szintű, sokszínű szülői részvétel valószínűségét. A teljes modell statisztikailag szignifikáns volt, ami azt jelzi, hogy a modell képes volt megkülönböztetni a magas és az alacsony szintű, sokszínű szülői részvétellel rendelkező válaszadókat. A 2. táblázatban látható, hogy a háromlépcsős modellben több magyarázó változó is szignifikáns volt. Első lépésként a családi jellemzőket emeltük be. A válaszadó életkora minden modellben szignifikáns. Az $\text{Exp}(B) < 1$ (0,94–0,95), tehát az életkor növekedése fordított kapcsolatban van az MPI értékével. A gyermek neme is szignifikáns hatást gyakorol, $\text{Exp}(B) \sim 0,63$ –0,67: a fiús szülők kisebb eséllyel kerültek az átlagnál magasabb MPI-értékkel rendelkező csoportba. A családstruktúra csak a harmadik modellben szignifikáns, ahol már az értékek is bevonásra kerültek, $\text{Exp}(B) = 1,693$, az ép családok esetében magasabb a magas MPI-értékű csoportba való bekerülés esélye.

Második lépcsőben a társadalmi státuszra vonatkozó tényezőket vontuk be. A referenciakategória a vidéki, alacsony státuszú csoport volt. Ehhez képest a vidéki, nehéz helyzetben lévő: $\text{Exp}(B) = 2,824^{*1}$, vagyis több mint két és félszeres az esélye az ebbe a csoportba tartozó szülőnek a harmadik modellben az átlag feletti kategóriába

való bekerülésre. A városi, jómódú diplomás esetében az $\text{Exp}(B) = 4,9^{**}$ nagyon erős pozitív hatást mutat. A kisváros, stabil diplomás szintén szignifikáns és pozitív ($\text{Exp}(B) = 3,9^{**}$). Kisvárosi, instabil munkavállaló és városi, szakképzett, középiskolai végzettségű hatása nem szignifikáns, vagyis nincs bizonyított különbség a referenciához képest.

1. táblázat. Leíró statisztika

Változó	n	M	SD	Kategoriális változók százalékos megoszlása
MPI index	1014	0,28	0,45	–
Kor	1073	39,7	5,8	–
A gyermek neme (1 = fiú, 0 = lány)	1114	0,50	0,50	50,4% lány 49,6% fiú
Családi struktúra (1 = ép, 0 = nem ép)	1047	0,77	0,42	77,3% teljes családban él 22,7% nem teljes családban él
Gyermekek száma (0 = 1–2, 1 = 3+)	1116	0,40	0,49	40,2% három vagy több gyermeke van 59,8% maximum két gyermeke van
Vallásosság	953	0,46	0,50	45,6% homogén vallásos 54,4% nem homogén vallásos
Hagyományos, közösségorientált értékek	842	0,44	0,83	–
Konzervatív-hagyományos értékek	842	-0,12	0,84	–
Posztmaterialista értékek	842	0,02	0,81	–
Státuszcsoport	1156	3,25	1,67	22,3% kisvárosi bizonytalan 12% nagyvárosi jómódú diplomás 21% vidéki alacsony státuszú 19,6% kisvárosi, stabil helyzetű diplomás 13,1% városi középosztály 11,9% vidéki hátrányos helyzetű
Változó	n	M	SD	

A harmadik modellben az értékek is bevonásra kerültek. A modell magyarázó ereje folyamatosan javult. Hagyományos-közösségi faktorról szignifikáns pozitív hatást gyakorol ($\text{Exp}(B) = 1,321^{*}$). A tradicionális konzervatív faktornak nagyon

erős, szignifikáns hatása van ($\text{Exp}(B) = 1,824^{***}$). Ez a legerősebb prediktor a kimenet szempontjából. Az egyéb előrejelző tényezők, beleértve a gyermekek számát, a vallásosságot és a posztmaterialista értékeket, statisztikailag nem voltak szignifikánsak.

¹ Az eredmények szignifikanciaszintjének jelölése: $^{*}p \leq 0,05$, $^{**}p \leq 0,01$, $^{***}p \leq 0,001$.

2. táblázat. A logisztikai regresszió eredményei

	lépés			lépés			lépés		
	SE	Wald	Exp(B)	SE	Wald	Exp(B)	SE	Wald	Exp(B)
Családi jellemzők									
A válaszadó életkora	0,018	6,63	0,949	0,019	10,9	0,94***	0,020	6,854	0,949**
A gyermek neme	0,178	5,01	0,671	0,18	4,67	0,67*	0,189	5,820	0,634*
Családstruktúra	0,231	1,37	1,31	0,24	3,4	1,55	0,254	4,300	1,693*
Gyermekek száma	0,189	1,55	1,27	0,196	0,16	1,08	0,205	0,152	1,083
Társadalmi státuszra vonatkozó tényezők									
Családi állapot (vidéki, alacsony) státusz (referencia)					15,19			18,00	
Vidéki, nehéz helyzetben lévő				0,49	5,56	3,22	0,512	4,112	2,824*
Városi, jómódú, főiskolai végzettségű				0,53	9,11	4,55	0,548	8,414	4,904**
Kisváros, instabil, képzett munkavállaló				0,51	2,58	2,26	0,526	1,081	1,728
Kisváros, stabil, főiskolai végzettség				0,5	8,51	4,31	0,521	6,811	3,9**
Városi, jómódú, szakképzett munkavállaló középiskolai végzettséggel				0,54	2,81	2,49	0,564	1,345	1,924
Értékek									
Vallásosság							0,197	0,065	0,951
Hagyományos-közösségi							0,126	4,892	1,321*
Tradicionális konzervatív							0,123	23 813	1,824***
Posztmateriális							0,122	2374	1 206

Megjegyzés:

Az első lépésben Nagelkerke $R^2 = 0,036$; Cox és Snell $R^2 = 0,025$; a második lépésben Nagelkerke $R^2 = 0,072$; Cox és Snell $R^2 = 0,05$; a harmadik lépésben Nagelkerke $R^2 = 0,16$; Cox és Snell $R^2 = 0,11$.

Enter módszer; az Exp(B) 1 feletti érték nagyobb valószínűséget jelentenek a célkategóriába való bekerülésre, míg az 1 alatti értékek kisebb valószínűséget jelentenek. * $p \leq 0,05$, ** $p \leq 0,01$, *** $p \leq 0,001$.

A modell szignifikáns: $P \leq 0,000$.

Összegzés

Tanulmányunk célja annak vizsgálata volt, hogy a szülők társadalmi-gazdasági státusa és gyermeknevelési értékei hogyan befolyásolják az otthoni szülői részvétel minőségét Magyarországon. Feltételeztük, hogy (H1) a magasabb társadalmi státus és (H2) a posztmateriális értékpreferenciák

gazdagabb szülői szerepvállalással járnak együtt, valamint hogy (H3) a nevelési értékek erősebben hatnak a szülők gyermeknevelési aktivitására, mint a társadalmi státus. Eredményeink részben igazolták hipotéziseinket.

Ami az első hipotézisünket illeti, az elemzés eredményei egyértelműen rávilágítanak a társadalmi-gazdasági háttér meghatározó szerepére. A városi, magas iskolai végzettségű és stabil anyagi helyzetű szülők sokkal nagyobb eséllyel végeznek változatos, mindennapi tevékenységeket gyermekeikkel, míg a vidéki, alacsonyabb iskolázottságú családoknál kevésbé változatos, alacsonyabb intenzitású a bevonódás. Ez az eredmény összhangban áll azokkal a kutatásokkal, amelyek szerint a szülők társadalmi-gazdasági erőforrásai (iskolai végzettség, jövedelem, családi stabilitás) közvetlenül lehetővé teszik a gyermek tervszerű, összehangolt fejlesztését támogató otthoni szülői tevékenységeket (Lareau 2003, Bradley és Corwyn 2002). A korábbi tanulmányokkal összhangban eredményeink azt is bizonyítják, hogy a családi struktúra is fontos: az ép családok nagyobb eséllyel vettek részt a gazdag szülői nevelésben, ami aláhúzza a kapcsolati és érzelmi stabilitás szerepét az anyagi erőforrások mellett (Barrett és Turner 2005, Nguyen és mtsai. 2018). Ezek az eredmények egyértelműen alátámasztják az első hipotézist.

A második hipotézisünket, amely a nevelési értékpreferenciák hatására vonatkozott, árnyaltabbá tették az eredmények. Várakozásainkkal ellentétben a posztmaterális orientáció nem járt együtt az otthoni szülői bevonódás sokoldalúságával. Ehelyett a konzervatív-tradicionális és – bár kisebb mértékben – a közösségorientált értékek jelentősen növelték a szülők sokszínű bevonódásának esélyét. Ez arra utal, hogy a felelősségvállalást, a szabálykövetést és a családi kohéziót középpontba állító, tradicionális nevelési értékek jobban ösztönzik a szülők gyermeknevelésbe való sokszínű befektetését. Ezek az eredmények összhangban vannak a legújabb, több országra kiterjedő megállapításokkal, amelyek szintén arra jutottak, hogy a vallásosság és a konzervativizmus erősebb szülői elkötelezettséggel jár együtt (Kerry és mtsai. 2022, Rothwell és Davoodi 2024). Azonban az az eredmény, hogy a posztmaterális gyermeknevelési értékorientáció nem bír szignifikáns hatással az otthoni szülői aktivitásra, ellentétben áll a modernizáció és az értékváltozás elméletébe illeszkedő korábbi eredményekkel, amelyek szerint a tradicionális gondolkodástól elszakadók azok, akik a személyiség kiteljesedését mindennél nagyobbra értékelik (Inglehart és Baker 2000), és amelyek gyakran azt jósolják, hogy a gyermekközpontú, kreativitásra

orientált értékek elősegítik az intenzív szülői szerepvállalást. Így a második hipotézis csak részben nyert igazolást, mert a gyermeknevelési értékek jelentős hatással bírnak a szülői aktivitásra, de az eredmények a konzervatív értékek jelentős befolyását erősítették meg.

A harmadik hipotézisünk arra vonatkozott, hogy a nevelési értékek befolyása nagyobb, mint a társadalmi-gazdasági státusé, azonban a strukturális és kulturális tényezők összehasonlítása azt mutatta, hogy a társadalmi-gazdasági státus erőteljesebb hatást gyakorolt a sokszínű szülői részvételre, mint bármely más típusú nevelésiérték-orientáció. Bár a konzervatív orientációk önállóan számítanak, hatásuk nem írja felül a szülők társadalmi-gazdasági státusának hatását. Ez az eredmény cáfolja azt a feltevést, hogy a nevelési értékek teljes mértékben kompenzálhatják az alacsony státusból adódó erőforráshiányt (Hill 2015, Taylor és mtsai. 2012). Következésképpen a harmadik hipotézisünket elvetettük.

Összességében eredményeink jelentőségét az adja, hogy hozzájárulnak ahhoz az elméleti vitához, amely a gyermeknevelési értékek mindennapi nevelési gyakorlatokra váltásában a strukturális és kulturális magyarázatok súlyát elemzi. A 2020-as hazai adatok azt mutatják, hogy a gyermeknevelés sokszínűsége továbbra is inkább a társadalmi-gazdasági különbségektől függ, míg az értékek hatása másodlagos. Ez összhangban van Bourdieu (1984) habitusfelfogásával, amely szerint a materiális feltételek gyakran korlátozzák a vallott értékek megvalósulását és az attitűd és a viselkedés közötti szakadékokat (Ajzen 1991) eredményeznek. Ugyanakkor a konzervatív-tradicionális orientációk jelentősége arra figyelmeztet, hogy a kulturális dimenzió nem elhanyagolható: bizonyos környezetekben a vallási és közösségi értékek képesek erősíteni a szülői erőfeszítéseket.

Nemzetközi összehasonlításban ezek az eredmények hasonlóságot és eltérést egyaránt mutatnak a nyugati világban tapasztalt folyamatokkal. A társadalmi-gazdasági státus erős befolyása az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában megfigyelt mintákat idéz (Giampiero és mtsai. 2022), míg a posztmaterialista orientációk korlátozott szerepe eltér a modernizációs elmélet várakozásaitól. Ez azért is érdekes eredmény, mert a magyarországi szülők a gyors modernizáció hazására éppen úgy ki vannak téve az erős individualizáció hatásának,

amelyben az önérdék és a gyermekekkel való törődés versenyében az előbbi dominál. Ez eredményezi a nyugati társadalmakban a családalapítás elhalasztását, vagy az arról való lemondást, a vállalt gyermekszám csökkenését, mivel a szülők inkább a saját karrierjükbe kívánnak befektetni a gyermekkel való törődés időigényes tevékenységei helyett. Hazai viszonylatban 2020-ban azt tapasztaltuk, hogy a konzervatív nevelési értékek társadalmi státustól függetlenül képesek támogatni a gyermeknevelés mindennapi tevékenységei terén mutatott kiemelkedő aktivitást. Mivel azonban a kulturális változások nagyon felgyorsultak ebben a térségben is, szükséges folyamatosan követni a nevelési értékpreferenciák és a nevelési gyakorlatok összefüggését (Halman és Voicu 2010).

Végül meg kell említenünk az elemzésünk eredményeinek általánosíthatóságát korlátozó tényezőket. Mivel az adatok egy keresztmetszeti vizsgálatból származnak, nem világos, hogy ezek az összefüggések a gyors társadalmi változások

közepette egy múltó pillanat felvételének számítanak-e, vagy a régió és az ország sajátosságaira sikerült-e rámutatni. Továbbá az elemzésbe nem vontunk be olyan tényezőket, mint például a szülők munkarendje, a kortárs hatások vagy az iskolai elvárások hatása, amelyek erősíthetik vagy mérsékelhetik a megfigyelt összefüggéseket. A nagy, országosan reprezentatív minta erősíti a megállapítások megbízhatóságát és általánosíthatóságát, de további kutatásokra van szükség a jövőben ebben a tárgykörben.

Összegzésként ki kell emelni, hogy tanulmányunk azt mutatja, hogy a szülők nevelési értékei, különösen a konzervatív-hagyományos értékek jelentős befolyással bírnak a gyermeknevelési gyakorlatokra, ugyanakkor a magasabb szülői státus és a családi stabilitás továbbra is a legerőteljesebb hajtóerői a sokszínű otthoni nevelési tevékenységnek. Ez arra utal, hogy a szülői felkészülést és tudatosságot támogató programoknak helye van a gazdag szülői részvétel elősegítésében.

Felhasznált irodalom

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T).
- Albrecht, E. C. – Mary A. K. (2017). Environmental impact on young children's participation in home-based activities. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 59(4), 388–394. <https://doi.org/10.1111/dmcn.13360>.
- Barrett, A. E. – Turner, R. J. (2005). Family structure and mental health: The mediating effects of socioeconomic status, family process, and social stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 46(2), 156–169. <https://doi.org/10.1177/002214650504600203>.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction*. Fordította (franciából angolra) Richard Nice. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (2002). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. 11. eds. Cambridge: Harvard University Press.
- Bradley, R. – Corwyn, H. – Robert, F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annu Rev Psychol*. 53(37)1-99. PMID: 11752490. [www.doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135233](https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135233).
- Bryzek, M. – Mynarska, M. – Karaś, D. – Marcinkowska, M. (2024). Human values behind intensive parenting. *Current Psychology*, 43(44), 34127–34137. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06883-9>.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(1), S95–S120.
- Coleman, J. S. (1997). Family, school, and social capital. In Saha, L J. (Ed.). *International encyclopedia of the sociology of education*. Oxford: Pergamon, 623–625.
- Craig, L. – Powell, A. – Smyth, C. (2014). Towards intensive parenting? Changes in the composition and determinants of mothers' and fathers' time with children 1992–2006. *The British Journal of Sociology*, 65(3), 555–579. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12035>.
- Epstein, J. L. (2010). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 81–96. <https://doi.org/10.1177/003172171009200326>.
- Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. 2. eds. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429494673>.
- Fan, X. – Chen M. (2001). Parental Involvement and Students' Academic Achievement: A Meta-Analysis. *Educational Psychology Review* 13(1), 1–22. <https://doi.org/10.1023/A:1009048817385>.

- Flouri, E. (2003). Parental socialization in childhood and offspring materialist and postmaterialist values in adult life. *Journal of Applied Social Psychology* 33(10), 2106–2122. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2003.tb01877.x>.
- Passaretta, P. – Skopek, J. – van Huizen, T. (2022). „Is Social Inequality in School-Age Achievement Generated before or during Schooling? A European Perspective”, *European Sociological Review* 38(6), 849–65. <https://doi.org/10.1093/esr/jcac005>.
- Gibson-Davis, C. M. (2008). Family structure effects on maternal and paternal parenting in low-income families. *Journal of Marriage and Family*, 70(2), 452–465. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2008.00493.x>.
- Goodall, J. – Montgomery, C. (2014). Parental involvement to parental engagement: A continuum. *Educational Review* 66(4), 399–410. <https://doi.org/10.1080/00131911.2013.781576>.
- Gordon, M. S. (2017). Community disadvantage and academic achievement among Hispanic adolescents: The role of familism. *Journal of Child and Family Studies* 26(12), 3303–3311. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0845-y>.
- Gorla, L. – Rothenberg, W. A. – Lansford, J. E. (2024). Individualism, collectivism and conformity in nine countries: Relations with parenting and child adjustment. *International Journal of Psychology* 59(4), 598–610. <https://doi.org/10.1002/ijop.13130>.
- Halman, L. – Malina, V. (2010). *Mapping value orientations in Central and Eastern Europe*. Leiden: Brill. <https://doi.org/10.1163/ej.9789004185623.i-298>.
- Hastings, O. P. – LaBriola, J. (2023). The summer parental investment gap? Socioeconomic gaps in the seasonality of parental expenditures and time with school-age children. *Research in Social Stratification and Mobility* (87), 100846. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2023.100846>.
- Hill, N. E. (2015). Including fathers in the picture: A meta-analysis of parental involvement and students' academic achievement. *Journal of Educational Psychology* 107(4), 919.
- Hill, N. E. – Tyson, D. F. (2009). Parental involvement in middle school: A meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement. *Developmental Psychology* 45(3): 740–763. <https://doi.org/10.1037/a0015362>.
- Inglehart, R. – Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review* 65(1): 19–51. <https://doi.org/10.1177/000312240006500103>.
- Jeynes, W. H. (2003). A meta-analysis: The effects of parental involvement on minority children's academic achievement. *Education and Urban Society* 35(2): 202–218. <https://doi.org/10.1177/0013124502239392>.
- Kalmijn, M. (2019). Contact and conflict between adult children and their parents in immigrant families: Is integration problematic for family relationships? *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(9): 1419–1438. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1522245>.
- Kerry, N. – Al-Shawaf, L. – Barbato, M. – Carlota, B. – Blake, K. R. – Cha, Y. – Chauvin, G. V. – Clifton, J. D. W. – Fernandez, A. M. – Galbarczyk, A. – Ghossainy, M. E. – Jang, D. – Jasienska, G. – Karasawa, M. – Laustsen, L. – Loria, R. – Luberti, F. – Moran, J. – Pavlović, Z. – Petersen, M. B. – Smith, A. R. – Žeželj, I. – Murray, D. R. (2022). Experimental and cross-cultural evidence that parenthood and parental care motives increase social conservatism. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 289. Vol. (1982): 20220978. <https://doi.org/10.1098/rspb.2022.0978>.
- Kohn, M. L. (1989). *Class and conformity: A study in values*. Midway repr. ed. [of the] 2. ed. with a reassessment. Chicago: University of Chicago Press.
- Lareau, A. (2002). Invisible inequality: Social class and childrearing in Black families and White families. *American Sociological Review* Vol. 67, 747–776. <https://doi.org/10.1177/000312240206700507>.
- Lareau, A. (2018). Unequal childhoods: Class, race, and family life. In: *Inequality in the 21st Century*. New York: Routledge.
- LaRocque, M. – Kleiman, I. – Darling, S. M. (2011). Parental involvement: The missing link in school achievement. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth* 55(3), 115–122. <https://doi.org/10.1080/10459880903472876>.
- Matthes, J. – Thomas, M. F. – Stevic, A. – Schmuck, D. (2021). Fighting over smartphones? Parents' excessive smartphone use, lack of control over children's use, and conflict. *Computers in Human Behavior* 116, 106618. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106618>.
- McLanahan, S. – Sandefur, G. (1994). *Growing up with a single parent: What hurts, what helps*. Cambridge: Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv22tnmnn>.
- Mikus, K. – Tieben, N. – Schober, P. S. (2021). Concerted cultivation in early childhood and social inequalities in cognitive skills: Evidence from a German panel study. *Research in Social Stratification and Mobility* 72, 100547. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2020.100547>.
- Nguyen, J. – Hinojosa, M. S. – Strickhouser Vega, S. – Newman, R. – Strohacker, E. – Noyongoyo, B. (2018). Family predictors of child mental health conditions. *Journal of Family Issues* 39(4), 935–959. <https://doi.org/10.1177/019251316684891>.

- Rothwell, J. T. – Davoodi, T. (2024). „Parent-Child Relationship Quality Predicts Higher Subjective Well-Being in Adulthood across a Diverse Group of Countries”, *Communications Psychology* 2(1), 110. <https://doi.org/10.1038/s44271-024-00161-x>.
- OECD (2012). *Let's read them a story! The parent factor in education*. PISA. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264176232-en>.
- OECD (2025). *Reducing inequalities by investing in early childhood education and care*. Starting Strong. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b78f8b25-en>.
- Park, H. – Lau, A. S. (2016). Socioeconomic status and parenting priorities: Child independence and obedience around the world. *Journal of Marriage and Family* 78(1), 43–59. <https://doi.org/10.1111/jomf.12247>.
- Passaretta, G. – Skopek, J. – van Huizen, T. (2022). Is social inequality in school-age achievement generated before or during schooling? A European perspective. *European Sociological Review* 38(6), 849–865. <https://doi.org/10.1093/esr/jcac005>.
- Pusztai, G. (2020). A reziliens szülővé válást támogató tényezők nyomában. *Kapocs* 19(2), 51–64. <https://doi.org/10.6352/KAPOCS.2020.2.6>
- Pusztai, G. – Demeter-Karászi, Zs. – Csonka, É. – Ádám, B. – Major, E. – Szilágyi, E. – Bacsikai, K. (2024). Patterns of parental involvement in schools of religious communities. A systematic review. *British Journal of Religious Education* 46(4), 485–504. <https://doi.org/10.1080/01416200.2024.2315550>.
- Rothwell, J. T., Davoodi, T. (2024). Parent-child relationship quality predicts higher subjective well-being in adulthood across a diverse group of countries. *Communications Psychology* 2(1), 110. <https://doi.org/10.1038/s44271-024-00161-x>.
- Schwartz, S. (2006). *A theory of cultural value orientations: Explication and applications*. Leiden: Brill. <https://doi.org/10.1163/156913306778667357>.
- Smith, M. (2010). Good parenting: Making a difference. *Early Human Development* 86(11), 689–693. <https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2010.08.011>.
- Sonnenschein, S. – Gursoy, H. – Stites, M. (2022). Elementary school children's home learning environments: Mathematics, reading, science, and written language. *Education Sciences* 12(5), 5. <https://doi.org/10.3390/educsci12050313>.
- Taylor, Z. E. – Larsen-Rife, D. – Conger, R. D. – Widaman, K. F. (2012). Familism, interparental conflict, and parenting in Mexican-origin families: A cultural-contextual framework. *Journal of Marriage and Family* 74(2), 312–327. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.00958.x>.
- Tomka, M. (1973). A vallásosság mérése. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 1–2., 122–135.
- Ulferts, H. (2020). *Why parenting matters for children in the 21st century: An evidence-based framework for understanding parenting and its impact on child development*. OECD Education Working Papers, No. 222. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/129a1a59-en>.
- Yang, Q. – Yang, J. – Zheng, L. – Song, W. – Yi, L. (2021). Impact of home parenting environment on cognitive and psychomotor development in children under 5 years old: A meta-analysis. *Frontiers in Pediatrics* Vol. 9. <https://doi.org/10.3389/fped.2021.658094>.